

NORGES HØYESTERETT

Den 5. februar 2015 avsa Høyesterett kjennelse i

HR-2015-00274-A, (sak nr. 2014/2185), straffesak, anke over kjennelse,

A (advokat John Christian Elden)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Geir Evanger)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Ringnes**: Spørsmålet i saken er om en siktet og hans forsvarer har krav på å bli varslet om – og å være til stede i – fengslingsmøter som bare gjelder andre siktede i samme sakskompleks. Det er også spørsmål om en siktet har krav på å bli meddelt fengslingskjennelser som gjelder medsiktede.
- (2) A, født --. -- 1977, er siktet for overtredelse av straffeloven § 224 fjerde ledd jf. første ledd bokstav b. I medhold av straffeprosessloven § 184, jf. § 185, jf. § 171 første ledd nr. 2 ble han ved Nedre Romerike tingretts kjennelse 18. august 2014 varetektsfengslet med brev-, besøks-, medie- og kringkastingsforbud frem til 15. september 2014, samt underlagt fullstendig isolasjon frem til 1. september 2014. Varetektsfengslingen med de nevnte restriksjonene er senere forlenget.
- (3) Etter fengslingen av A gjennomførte politiet en rekke arrestasjoner, og As forsvarer ble 11. september 2014 gjennom media kjent med at 11 personer skulle fremstilles til fengslingsmøte. Forsvareren ba om at A ble fremstilt i disse rettsmøtene. Han gjorde

gjeldende at tingretten etter straffeprosessloven §§ 243 og 244 har plikt til å stevne/varsle siktede og hans forsvarer til alle rettsmøter i saken, også de som bare angår de medsiktede i samme sakskompleks. Under henvisning til straffeprosessloven § 52 annet ledd begjærte forsvareren videre at samtlige kjennelser og beslutninger vedrørende de medsiktede i sakskomplekset skulle meddeles A.

- (4) Nedre Romerike tingrett besluttet samme dag at begjæringene ikke skulle tas til følge. Retten uttalte at straffeprosessloven § 243 ikke gjelder en medsiktets adgang til å være til stede under fengslingsmøter. Etter rettens mening tilsa også den omstendighet at A var fengslet med full isolasjon og brev- og besøksforbud, i seg selv at fremstilling til medsiktetes rettsmøter ikke var aktuelt. Endelig viste retten til at rettsmøtene og kjennelsene i etterkant var unntatt offentlighet i medhold av domstolloven § 130.
- (5) A anket beslutningen til Eidsivating lagmannsrett, som 3. november 2014 avsa kjennelse med slik slutning:
- "Anken forkastes."**
- (6) A har anket kjennelsen til Høyesterett. Anken gjelder lagmannsrettens lovtolkning.
- (7) Ankeutvalget besluttet at ankesaken i sin helhet skulle avgjøres av Høyesterett i avdeling med fem dommere, jf. domstolloven § 5 første ledd første punktum.
- (8) A har anført at det følger av straffeprosessloven §§ 243 og 244 at han og hans forsvarer har krav på å bli stevnet til og varslet om alle rettsmøtene i sakskomplekset, også rettsmøter som bare gjelder andre siktede i saken. Dette følger av ordlyden i bestemmelsene. I Rt. 2005 side 651 er det slått fast at praktiske problemer som kan oppstå med mange siktede i samme sakskompleks, er uten betydning for lovtolkningen.
- (9) Siktede har videre krav på å bli meddelt kjennelser og beslutninger som direkte gjelder medsiktede, jf. straffeprosessloven § 52 annet ledd.
- (10) A viser endelig til at lagmannsretten har forbudt offentlig gjengivelse av kjennelsen, jf. domstolloven § 130 første ledd, og anfører at denne klausuleringen skal oppheves.
- (11) A har nedlagt slik påstand:
- 1. Tingrettens beslutning og lagmannsrettens kjennelse oppheves.**
- 2. Lagmannsrettens kjennelse tillates offentlig gjengitt."**
- (12) *Påtalemyndigheten* har anført at lagmannsretten er kommet til riktig resultat, og at ordlyden i §§ 243 og 244 må tolkes slik at "siktede" er de "siktede" som rettsmøtet angår. Stevning/varsling og rett til tilstedeværelse for alle medsiktede og deres forsvarere vil føre til store praktiske problemer. Medsiktede har heller ikke krav på meddelelse av fengslingskjennelser som ikke angår dem selv.
- (13) *Påtalemyndigheten* har anført at lagmannsrettens klausulering av kjennelsen skal opprettholdes av hensyn til etterforskningen.
- (14) *Påtalemyndigheten* har nedlagt slik påstand:

"Anken forkastes."

- (15) *Jeg er kommet til at lagmannsrettens kjennelse kan gjengis offentlig, men at anken for øvrig ikke fører frem.*
- (16) Anken over om en siktet har krav på å bli varslet og være til stede i rettsmøter som gjelder medsiktede, og å bli meddelt avgjørelser som gjelder dem, er en videre anke over kjennelse hvor Høyesteretts kompetanse er begrenset i samsvar med straffeprosessloven § 388 første ledd. Disse delene av anken retter seg mot lagmannsrettens lovtolkning, som Høyesterett kan prøve, jf. § 388 første ledd nr. 3.
- (17) Bakgrunnen for saken er at A og hans forsvarer ikke ble varslet om rettsmøtene 11. september 2014, som gjaldt varetektsfengsling av andre siktede i sakskomplekset. Begrunnelsen i tingrettens beslutning og lagmannsrettens kjennelse er imidlertid ikke begrenset til disse rettsmøtene, og gjelder også fremtidige rettsmøter. Det fremgår av prosesskriv 23. november 2014 at A og hans forsvarer fortsatt ikke stevnes til eller varsles om rettsmøter som gjelder varetektsfengsling av de medsiktede, og heller ikke har fått meddelt fengslingskjennelsene for disse. Dette er ikke motsagt fra påtalemyndigheten, og jeg legger til grunn at det forholder seg slik. Jeg finner det da klart at siktede har rettslig interesse i å få prøvd disse spørsmålene i saken.
- (18) Sakens to hovedspørsmål henger nært sammen: Det er for det første spørsmål om en siktet i en sak som omfatter flere siktede, har krav på å bli stevnet – og hans forsvarer varslet – om fengslingsmøter som bare angår medsiktede. For det annet er det spørsmål om en siktet og hans forsvarer har krav på å være til stede i slike rettsmøter. Rettens varslingsplikt overfor siktede og forsvareren reguleres av straffeprosessloven § 243, og § 244 regulerer adgangen til å være til stede. Det følger av § 244 at retten til tilstedeværelse også omfatter en rett til å komme med opplysninger og begjæringer.
- (19) De prosessuelle rettighetene som følger av §§ 243 og 244 er gitt til "siktede" og hans forsvarer. Lovtolkningsspørsmålet som Høyesterett skal ta stilling til, er hvem som er "siktede". Dette begrepet må ha samme innhold i de to bestemmelsene, og jeg knytter min vurdering til § 243.
- (20) Straffeprosessloven § 243 lyder:
- "Til rettsmøter under etterforskingen skal siktede stevnes med lovlig varsel, med mindre betenkelig opphold ville voldes eller forkynning ikke kan skje. Er siktede pågrepet eller fengslet og fremstilles for retten, eller møter han frivillig, kan rettsmøtet holdes uten hensyn til forhåndsvarsel.**
- Så vidt mulig bør påtalemyndigheten, forsvareren og bistandsadvokaten i tide varsles om møtet.**
- Et rettsmøte behøver ikke utsettes fordi noen som er varslet, ikke har kunnet møte."**
- (21) Bestemmelsen gjelder generelt for rettsmøter "under etterforskingen", og det er ikke tvilsomt at dette også omfatter rettsmøter til behandling av en begjæring om varetektsfengsling, jf. straffeprosessloven § 183.

- (22) Spørsmålet om hvem som er "siktede" i § 243 oppstår når det er flere siktede i sakskomplekset. Rettsmøter under etterforskningen har forskjellig karakter og innhold, og begrepet "siktede" må fastlegges og presiseres i lys av hva som er formålet med rettsmøtet.
- (23) Én hovedgruppe er saker som normalt har betydning for alle de siktede, for eksempel rettslig avhør. Høyesteretts kjæremålsutvalg fastslo i Rt. 2005 side 651 at alle siktede hadde krav på å bli varslet til rettsmøter om rettslig avhør. Saken gjaldt rettslig avhør av seks vitner i den såkalte "Nokas-saken", hvor det på tidspunktet for avhør var 25 siktede, og 13 av dem satt i varetekt. Under henvisning til unntaket for tilfeller hvor "betenkelig opphold ville voldes", anførte påtalemyndigheten at § 243 ga hjemmel for å unnlate å stevne og varsle. Det ble vist til at antallet siktede og forsvarere var så stort at varsling ville føre til en vesentlig forsinkelse av gjennomføring av rettsmøtene. Lagmannsretten hadde kommet til at de siktede og forsvarerne hadde krav på å bli varslet, og kjæremålsutvalget kunne ikke se at lagmannsretten hadde tolket § 243 uriktig. Det følger av avsnitt 22 i kjennelsen at de praktiske utfordringene som kunne følge av denne varslingsplikten, ikke var avgjørende for lovtolkningen, og eventuelt måtte finne en praktisk løsning:

"Straffeprosesslovens bestemmelser om gjennomføringen av rettslige avhør under etterforskningen er ikke tilpasset straffesaker av den karakter vi her har med å gjøre, med et meget stort antall siktede og forsvarere. Det er tale om avhør som ville blitt foretatt av politiet uten forsvarernes tilstedeværelse såfremt vitnene hadde vært villige til å gi forklaring. Hensett til den mer beskjedne betydning forsvarernes tilstedeværelse under avhørene vil ha på dette stadium av saken, og til de betydelige praktiske problemer som en omfattende forsvarerdeltakelse under avhørene vil kunne skape, bør det kunne drøftes om avhørene i denne omgang gjennomføres ved at bare en eller et begrenset antall representanter for forsvarerne er til stede."

- (24) En annen hovedgruppe av rettsmøter er de som direkte angår bare én eller enkelte siktede. Typisk vil det dreie seg om anvendelse av tvangsmidler etter straffeprosesslovens fjerde del. Foreliggende sak gjelder fengslingsmøter.
- (25) Spørsmålet blir da hvem som er "siktede" ved slike rettsmøter – om det er begrenset til den som rettsmøtet direkte angår, eller også omfatter medsiktete. Ordlyden gir ikke svaret. Jeg kan heller ikke se at lovens forarbeider tar stilling til spørsmålet, og Høyesterett har ikke tidligere avklart lovtolkningen. Når problemet ikke tidligere har kommet på spissen, skyldes det antakelig – som uttalt i lagmannsrettens kjennelse – at "[d]et er en utbredt tradisjon for den ordningen som er lagt til grunn for tingrettens beslutning".
- (26) Etter mitt syn må begrepet "siktete" i § 243 forstås med den presisering at de prosessuelle rettighetene som følger av bestemmelsen, tilkommer den som rettsmøtet direkte gjelder. Ved fremstilling for varetektsfengsling vil det si den siktede som er fremstilt for fengsling. Hvis flere siktede fremstilles for fengsling i samme rettsmøte, gjelder varslingsplikten overfor disse siktede.
- (27) Det sentrale momentet ved denne presiserende tolkningen er formålet med rettsmøtet. Formålet med et fengslingsmøte er å avklare om vilkårene for varetektsfengsling av den siktede er oppfylt, jf. § 184. Bevisførselen og rettens vurdering er knyttet til denne siktetes forhold, og rettsmøtet angår den eller de siktede som er fremstilt for fengsling i dette rettsmøtet. Det kan nok være at det kan komme frem opplysninger i et

fengslingsmøte som kan ha betydning for medsiktede, og at de andre siktedes forsvarere kan ha interesse av å stille spørsmål til den fremstilte. Dette faller imidlertid utenfor rammen for fengslingsmøtet, og spørsmål som ligger utenfor denne rammen, måtte i tilfelle avskjæres etter § 136 tredje ledd. Hensynet til de medsiktedes krav på informasjon på etterforskningsstadiet er sikret ved reglene om dokumentinnsyn i § 242.

- (28) Det følger av det jeg har sagt, at begrepet "siktede" i § 244 må gis samme presiserende tolkning som i § 243.
- (29) Retten til å bli meddelt kjennelser følger av § 52 annet ledd, som fastsetter at "[r]etten sørger for at en kjennelse snarest mulig blir meddelt siktede eller andre som den angår". Jeg kan på dette punkt slutte meg til lagmannsretten, som uttaler at bestemmelsen må forstås slik "at den gjelder meddelelse til den siktede som tvangsmiddelet er rettet direkte mot". Paragrafen nevner også "andre som den angår". Stillingen som medsiktet innebærer ikke i seg selv at kjennelsen "angår" ham.
- (30) Jeg er etter dette kommet til at denne del av anken må forkastes.
- (31) Det gjenstår å ta stilling til spørsmålet om lagmannsrettens kjennelse skal være klausulert mot offentlig gjengivelse etter domstoloven § 130 første ledd bokstav b. Ved avgjørelsen av dette spørsmålet har Høyesterett full kompetanse.
- (32) Høyesteretts ankeutvalg avgjorde i sak HR-2014- 02133-U at en beslagskjennelse i samme sakskompleks kunne gjengis offentlig. Når det gjelder kjennelsen i foreliggende sak, gjelder den et rent prosessuelt spørsmål, og det er klart at det ikke er grunnlag for å forby offentlig innsyn.
- (33) Jeg stemmer for denne

K J E N N E L S E :

Lagmannsrettens kjennelse kan gjengis offentlig. For øvrig forkastes anken.

- (34) Dommer **Bårdsen:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (35) Dommer **Skoghøy:** Likeså.
- (36) Dommer **Stabel:** Likeså.
- (37) Dommer **Tjomsland:** Likeså.

(38) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

K J E N N E L S E :

Lagmannsrettens kjennelse kan gjengis offentlig. For øvrig forkastes anken.

Riktig utskrift bekreftes: